

KARTA PRACY

KOLONIALIZM W DRUGIEJ POŁOWIE XIX W.

Zadanie 1.

Przeczytaj fragment opracowania historycznego zamieszczonego poniżej. Następnie na podstawie jego treści oraz materiałów źródłowych (m9 i m10, s. 183) wykonaj polecenia.

Indie pod panowaniem brytyjskim

Indie, zwane „perłą korony brytyjskiej”, były największą angielską¹ posiadłością kolonialną. Na obszarze około 4 860 000 km² żyło w 1870 r. 160 mln mieszkańców, w 1901 r. – 295 mln, w 1913 r. – 316 mln. 3/5 obszaru Indii zajmowały posiadłości angielskie, pozostałe 2/5 terytorium dzieliły między sobą państwa formalnie niepodległe, ale związane z Anglią² różnego rodzaju umowami i węzłami zależności (Kaszmir, Nepal, Bhutan), i protektoraty, w których panowali maharadżowie i radżowie, będący wasalami Anglii. Państewka te miały różną wielkość i różne znaczenie. Było ich kilkaset. Dla zapewnienia koronie brytyjskiej większego autorytetu królowa Wiktoria przybrała w 1876 r. tytuł cesarzowej indyjskiej.

Na czele zarządu Indii stał wicekról, we władzach ogólnokrajowych zasiadali sami Anglicy³, do władz prowincjonalnych dopuszczano Hindusów, którzy uzyskali wykształcenie w angielskich zakładach naukowych.

Ludność Indii mówiła różnymi językami, należała do różnych ras i kast, wyznawała różne religie, wychowywała się w różnych kulturach. To rozbieżności ułatwiało rządy Anglikom, którzy umieli zręcznie wyzyskiwać wszystkie rozbieżności.

W planach angielskich Indie miały być dostawcą surowców (bawełna, herbata, indygo, opium) i rynkiem zbytu, zwłaszcza wyrobów bawełnianych. Administracja brytyjska przeciwdziałała więc powstawaniu rodzimego, indyjskiego przemysłu i nie dopuszczała do Indii, szczególnie od 1885 r., wyrobów nieangielskich. Przemysł rozwijał się z największym trudem i to tylko w tych gałęziach, które nie stanowiły zbyt wielkiej konkurencji dla Anglików, była to zresztą przeważnie wytwórczość rzemieślnicza. Obfitość siły roboczej i niepomiaralna jej taniość przeszkadzały postępowi technicznemu. Używanie maszyn opłacało się tylko w nielicznych wypadkach. I tak w 1901 r. było w Indiach 3 279 000 ręcznych tkaczy, robotników fabrycznych zaś 173 000. Wieś indyjska była przeludniona. Chłop bezrolny zmuszony był dzierżawić ziemię na niekorzystnych warunkach. Głód, który tak często panował w Indiach, pochłaniał wiele ofiar. Według obliczeń angielskich w ostatnim ćwierćwieczu XIX w. zmarło z głodu około 15 mln ludzi.

Indyjski ruch oporu wyrażał się w powstaniach ludowych, które coraz to wybuchały w różnych częściach kraju, a które Anglicy z bezwzględnością tłumili.

Innego rodzaju działalność rozwinięli przedstawiciele klasy posiadającej. Klasa ta związana była licznymi węzłami interesu i zależności z Anglią (zawisłość od banków, zamówienia rządowe itp.), ale rządy angielskie i jej mocno ciążyły, a fakt, że Hindusi we własnym kraju zepchnięci byli w każdej dziedzinie życia publicznego na drugie miejsce, odczuwała dotkliwie zwłaszcza młodzież, która zdobyła wykształcenie.

¹ angielski – słowo stosowane przez autora zamiennie z wyrazem „brytyjski”, w artykule chodzi o „brytyjską posiadłość kolonialną”, czyli należącą do Imperium Brytyjskiego

² Anglia – chodzi o Wielką Brytanię

³ Anglicy – chodzi o Brytyjczyków, czyli obywateli Wielkiej Brytanii

J. Pajewski, *Historia powszechna 1871–1918*, Warszawa 2001, s. 224–225.

a) Przedstaw korzyści, jakie Wielka Brytania czerpała z posiadania Indii.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Scharakteryzuj stosunek Brytyjczyków do mieszkańców Indii.

.....

.....

.....

.....

c) Przedstaw sposób zarządzania kolonią.

.....

.....

Zadanie 2.

Wyjaśnij, jak rozumiesz poniższe słowa Gandhiego.

Zasada obywatelskiego nieposłuszeństwa

Nieposłuszeństwo obywatelskie jest niezaprzeczalnym prawem każdego obywatela. Rezygnując z niego, przestaje się być człowiekiem. Tym, co pozwala władzom państw bezkarnie wszczynać wojny, rujnować domy i zabijać miliony ludzi, jest lęk przed tym, by cywilizacja ludzka doznała ukojenia[.] Pokojem ten lęk trzeba pokonać i zdecydowanie pozbawić władzy[,] prawa tworzenia armii i wszczynania wojen.

Źródło: https://pl.wikiquote.org/wiki/Mohandas_Karamchand_Gandhi [data dostępu: 16.05.2022].

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.

Na podstawie podręcznika i własnej wiedzy uzupełnij tabelę.

Przyczyny kolonizacji		
Skutki kolonizacji		
	pozytywne	negatywne
Dla kolonizatorów		
Dla ludności tubylczej		